

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

De første Dyrlæger i Vendsyssel.

Af

Overdyrlæge Kristen Klastrup.

Særtryk af Vendsysselske Aarbøger 1934.

Fra Veterinærhistorisk Samfund til dets
Medlemmer.

HJØRRING.

Expres- Trykkeriet. (Th. Jørgensen). 1934.

DE FØRSTE DYRLÆGER I VENDSYSSEL.

AF OVERDYRLÆGE KRISTEN KLASTRUP.

I det store Hus er der Vinduer, der aldrig aabnes. Tidens Støv lægger sig paa Ruderne. Ingen pudser dem. Men en Dag finder et af Husets Børn ind i det glemte Rum med de støvede Vinduer, gnider lidt paa Ruderne og aabner maaske et Vindue paa Klem. Og se! Det er Dag udenfor. Drengene leger og Mænd strider. Ogsaa i dette lille Udsnit af Verden. Og det bliver Aften, Mørket kommer, Døden lurder paa dem, hvis Time er kommet. Da tager han dem hver efter sin Tur i sin hule Haand og gør dem til intet. Men der kommer en ny Dag. Et nyt Barn af -Huset finder den samme Krog, det samme Vindue, gnider lidt Støv af Ruderne, aabner maaske lidt paa Klem. Og se! Ogsaa nu gaar Livet sin Gang der udenfor. Mænd strider og Drengene leger. Men andre end før. De ny begyndte, hvor de gamle slap. Saaledes bliver ingen, der har levet og opfyldt Livets Lov, gjort til intet. Ej heller af Døden.

For ret at vise det, der kan ses uden for Vinduet, skal der bruges en bred Pensel og ægte Farver. Men her er der kun Plads for en graa Blyantstegning. Den kan kun give det svage Rids af et Par Mænd, der lagde en Sten ind i Muren til det ny Hus, en

DE FØRSTE DYRLÆGER I VENDSYSSEL

Sten, der kan synes lille, men som dog ikke nu kunde fjernes, uden at Huset vilde vakle. For ogsaa denne Sten er med til at bære Huset. Dette ønskes sagt som Indledning til det følgende.

Kvægpesten var den direkte Aarsag til, at der oprettedes Dyrlægeskoler. Her i Landet blev Den kgl. Veterinærskole grundlagt paa Christianshavn i 1773 af P. C. A b i l d g a a r d, der som medicinsk Student i 1760 af den danske Regering blev sendt til Lyon, hvor Verdens første Veterinærskole var oprettet af en fransk Advokat Bourgelat. Saaledes blev Abildgaard Danmarks første Dyrlæge og Veterinærskolens første Forstander. Han blev desforuden Stadslæge i København og meget andet.

Han var imidlertid død, da en Vendelbo for første Gang kom til København for at lære at være Dyrlæge. Denne Vendelbo var N i e l s J e n s e n fra Hellum. Professor E r i k V i b o r g, en berømt Veterinær og Botaniker og en dygtig Lærer, var da blevet den af alle danske Dyrlæger højt ærede Abildgaards Efterfølger.

Niels Jensen blev født i Nørside og døbt i Hellum Kirke' den 18. Oktober 1778. Hans Forældre var Smed og Landbruger Jens Thomsen og Hustru Ane Madsdatter, og han havde en hel Del Søskende, saa Hjemmet var ikke velhavende, men ellers godt og agtværdigt. De beskedne Betingelser for at blive optaget paa Den 'kgl. Veterinærskole indskrænkede sig den Gang til et naturligt godt Nemme og Kendskab til Læsning og Skrivning. Tillige fordredes, at man var Søn af en Smed og helst selv udlært som saadan. Disse Betingelser opfyldte Niels Jensen. Derfor havde Stiftamtmand Ditlev V. Pentz i Aalborg faaet Opmærksomheden henvendt paa ham.

Den 22. April 1800 ankom han til Veterinær-

KRISTEN KLASTRUP

skolen, indsendt af Pentz for Stiftamtets Regning i Henhold til Rescr. af 26. Oktbr. 1792. Før sin Ankomst havde han sendt Professor Viborg følgende Skrivelse:

-Et ungt Menneske, Niels Jensen, Smed af Hellum Sogn i Vendsyssel, der af Amtmanden er udseet at sendes til Veterinærskolen, er af Naturen, eller fordi han stedse har været paa Landet, nogen unseelig og tillige frygtsom. Han har derfor forlangt min anbefaling til Deres Velbyrdighed. Tillad derfor: at jeg ydmygst tør anbefale et ungt Menneske, der under sine Confirmations Øvelser (den Side, hvorfra en Landsbye-Præst tør vente at faa Kundskab om Ungdommen) har viist Fliid og Lærvillighed samt i sine Forældres Huus viist sig en lydige Søn og et anstændigt ungt Menneske.

Bredkiær Præstegaard, den 2. Decbr. 1799.

A. Ginge-.

Saa længe Niels Jensen var i København betalte Amtet for hans Undervisning og Ophold, og selv fik han 5 Rdl. om Maaneden til Klæder og andet. ,Alumnerne- boede paa -Stiftelsen-. Her kom han i noget blandet Selskab, der var baade Nordmænd og Holstenere blandt hans Kammerater, og nogle af dem var haarde saavel som tørre Halse, saa det kunde ikke hjælpe noget at være undselig og frygtsom, naar man skulde begaa sig godt blandt dem. Det gjorde Niels Jensen imidlertid, og den 24. April 1803 udstedtes hans Eksamensbevis som bevidnede, at han havde aflagt rosværdige Prøver paa at være en duelig Dyrlæge og at hans Opførsel havde været meget ordentlig. Dette er at forstaa saaledes, at han erholdt 1. Karakter. Den mundtlige Eksamen aflagdes paa een Dag, men forud havde han besvaret forskellige skriftlige Opgaver, og hans Besvarelser findes endnu i Veterinærskolens Arkiv ') og viser en respektabel

1) Landsarkivet for Sjælland.

Haandskrift og en Retskrivning, der godt kan staa Maal med Pastor Ginges.

I en Skrivelse af 13. Maj 1803 til Professor Viborg erklærede Pentz, at han med megen Fornøjelse erfarede, at den nu udlærte Niels Jensen havde været til Behag ved Veterinærskolen. Samtidig spurgte han, om han maatte sende Niels Jensens Broder Johannes Jensen til Veterinærskolen som -Stiftslærling-. Denne var kun 16 Aar (født 25/8 1783), og maaske var det Grunden til, at han ikke kom af Sted, skønt baade han selv og hans Forældre ønskede det.

Opholdet i København, hvor Niels Jensen forøvrigt efter den Tids Skik havde tilbragt megen Tid med at smede Hestesko og Sygebeslag, havde saaledes været i alle Maader tilfredsstillende for ham, og han forberedte sin Hjemkomst til Vendsyssel ved - antagelig efter Erik Viborgs Raad - at skrive til Amtmand Emanuel Blom i Hjørring med Andragende om, at han, da han vidste, at Hjørring Amt manglede en duelig Hesteskærer, maatte blive beskikket som saadan for Amtet, naar han nu i næste Maaned kom hjem som oplært Stiftsdyrlæge.

Amtmanden imødekom dette Andragende ved følgende Cirkulæreskrivelse, der paa behørig Maade bekendtgjordes i Landsdelen;

»Emanuel Blom

- Kongel. Majestæts Amtmand over Hjørring
Amt

Gør vitterligt. Da Niels Jensen af **Hellum** her af Hjørring Arnt- ifølge Rescript af 26. Oktbr. 1792 har været indsendt fra Aalborg Stift til Undervisning paa den kongelige Danske Dyrlægeskole og nu ved Forevisning af vedbørligt officielt Testimonium beviist at være, efter udstaaet theoretisk Examen og practisk Prøvelse, fra denne Skole demitteret som prøvet Dyrlæge: saa da ingen anden med deslige Egenskaber

er her i Hjørring Amt, er han, i Medhold af allerhøjstbemeldte Rescript, Veterinærskolens Fundats af 23de Juli 1777, Forordningen af 8. Maj 1795 og øvrige hidrørende Anordninger, saavel eneberettiget til at udbøde eller eurere Husdyr som forberettiget til at skjære eller castrere samme Slags Dyr, af hvilke Heste som de vigtigste især nævnes, i det ganske Hjørring Amt for billig Betaling. Og saadanne Dyrs eller' Kreaturers Ejere tilraades hermed for deres eget Bedstes Skyld at benytte sig af bemeldte Dyrlæge, og ikke betroe sine Kreaturer til ukyndige Qvaksalvere eller Fuskere, ved hvilket de desuden paa- drage sig Straf efter Anordningerne. Ligesom mer- bemeldte Dyrlæge Niels Jensen tilsiges kraftig Bistand og Beskjermelse af Øvrigheden mod deslige muelige Indgreb i hans Rettigheder.

Hjørring Arntshus, den 6. Juni 1803«.*)

Man ser altsaa, at den unge Mand, der nu skulde til at forsøge sig som eneste og første Dyrlæge i Vendsyssel, hvor han i øvrigt i Henhold til Rescr. af 26/10 1792 var forpligtet til at tage Ophold, blev hjulpet saa godt til Rette af Autoriteterne, som det var gørligt, og i højere Grad end det blev gjort ret mange andre Steder i Landet.

Efter vore Begreber laa der saaledes en uoverkommelig Arbejdsmark for ham, da han nu kom hjem og nedsatte sig i sit Fødesogn, hvor han snart ogsaa blev Ejer af Gaarden Kastenskov. Med Eneretten til at kurere paa alle Vendsyssels Husdyr blev det dog i Praksis saa som saa. Det var sikkert ikke saa helt let at vinde Befolkningens ubetingede Tillid paa en Studs, og den var mere nødvendig for at gøre Fyldest i den Gerring, Niels Jensen havde valgt sig, end selv de højeste Autoriteters Bevaagenhed. Der er Grund til at tro, at Niels Jensen efterhaanden erhvervede sig den nødvendige Position; men det er

*) Hjørring Amts Kopibog 1803.

ikke sandsynligt, at han fik sin Gaard for Penge, han havde tjent ved at være Dyr læge. Snarere kom det ham i økonomisk Henseende til Hjælp, at han blev gift med en ung Gaardmandsenke fra Jerslev, Ane Sophie Sørensdatter. Brylluppet stod den 29/12 1808 (Hellum Kirke). Bruden var da 25 Aar.

Niels Jensen havde Ret til at kalde sig Stiftsdyrlæge, oftest blev han dog kaldt Amtsdyr læge eller Distriktsdyrlæge.

I Hellum var han omgivet af nærmere og fjernere Familie. Hans Broder, Thomas Jensen, var Smed i Hellum og levede til 24. Maj 1849. En anden Broder var Fæstehusmand Johan(nes) Jensen i Diget. Det var ham, der ogsaa vilde have været Dyr læge. Han døde allerede i 1826. Der lever endnu Efterkommere af denne Slægt i Hellumegnen.

Blandt Sognets Befolkning levede Dyr læge Niels Jensen da efter alt at dømme som en af deres egne. Naar Selvejergaardmændene i Sognet havde Gilder, Barsler eller lignende, var Dyr lægen og hans Kone ofte med og er hyppigt anført i Kirkebogen som Faddere til Gaardnændernes Børn. Ogsaa i Jerslev havde de jo Familie, saa han var godt rodfæstet i Egnen, og man maa tænke sig, at han i Tale og Fremtræden lignede en pæn, velsitueret Gaardmand.

I Embeds Medfør var han ofte for det offentlige paa lange Rejser for Sniveeftersyn hos Heste og ellers, naar der var smitsom Husdyrsygd om paa Færde. Dagpengene var i Reglen 1 Rdl. og Befordringsgodtgørelsen 3-4 Mk. pr. Mil, saa det kunde jo kun bringe ham Fattigdom, navnlig da de gale Tider kom, hvis han da ikke samtidig kunde tjene noget ved privat Praksis paa Turene. Dette var dog sikkert Reglen, idet hans Ankomst til de paagældende Landsbyer forud var bekendtgjort. I mange Aar var han

den eneste Dyr læge i selve Vendsyssel. Hans første Konkurrent var M a d s N i e l s e n, kaldet Hvorup fra Vadum, som var indsendt af Aalborg Stift til Oplærelse efter Niels Jensen selv, og som fik Eksamen i 1808 og derefter nedsatte sig i Aalborgegnen. Men det var snarere til Skade end til Gavn for Hellum dyr lægen, at han var den eneste Dyr læge i Amtet; thi Folk maatte jo nødvendigvis i Egne, der laa langt fra Hellum, ty til kloge Mænd og Koner. Dem var der ingen Mangel paa, og man var vant til at bruge dem. Et Par Mænd var ogsaa autoriserede som Hesteskærere, og Husraad kendte de gamle Bønder jo mange af. Merl til Gengæld begyndte der at komme Interesse for Husdyrbruget, navnlig for Hesteavl en i Niels Jensens Tid, og i de første 30 Aar, han virkede som Dyr læge, var Hestepri serne under Tiden svimlende høje.. Valutasvingninger og Krigsperioder gjorde sig her gældende som altid, naar de kommer. Dette kan ikke have været uden Betydning for Amtsdyr lægen.

I de Tider kunde en Mand dog kun undtagelsesvis leve af Dyr lægepraksis alene; men Niels Jensen havde jo saa sin Gaard at falde tilbage paa. Egentlige Driftsomkostninger havde han ikke, og Medicinen, han anvendte, var i Reglen hjemlige Planter og Urter. Visse gamle og gavnlige Erfaringer og nyttige, simple Midler lærte han selv at kende ved sin Omgang med Befolkningen. I 1806 indberettede han saaledes til Veterinærskolen, at Tjære var et almindeligt Husmiddel mod Hugorme bid og brugtes med megen Nytte af Almuen. Erik Viborg skriver senere i en Afhandling: Iagttagelser om deels nye, deels gamle Lægemedlers Virkning hos vore Huusdyr,') af Stiftsdyrlæge Niels Jensen - Vendboen,

1) Veterinair-Iagttagelser for 1807 og 1808.

DE FØRSTE DYRLÆGER I VENDSYSSEL

som han kalder ham - næppe har Uret i at anprise Tjære som Modgift mod Slangebids.

Af Børn havde Niels Jensen tre, alle Drengene. To af dem, Jens og Søren, var Tvillinger og født i 1815. Jens døde som ganske lille, men saa kom der i 1818 en anden Jens i Stedet for. Hvis nogle af disse Børns' Efterkommere lever og læser dette, var det rart, om de vilde lade høre fra sig.

Der er Grund til at hævde, at Niels Jensen, Hellum, lagde et godt Grundlag for Dyrlægernes senere Virksomhed heroppe, og at han ved sit Liv og sit Virke ogsaa lagde Grunden til det nære og fortrolige Forhold, som de fleste og maaske de bedste af hans senere Standsfæller kom til at staa i til denne Egns Befolkning til Gavn for begge Parter.

Han levede som Dyr læge i godt 45 Aar, stadig boende paa samme Sted, og var 70 Aar gammel, da han døde af Apopleksi den 6. August 1848. Han ligger begravet paa Hellum Kirkegaard. Ved sin Død kaldtes han Distriktsdyrlæge og Selvejergaardmand af Kastenskov. Hans Hustru overlevede ham og døde i Kastenskov den 9. April 1864 af Alderdomssvaghed, 80³/₄ Aar gl.

Først i 1814 sendte Aalborg Stiftamt den tredje unge Vendelbo til København for at faa ham oplært til Dyr læge. Det var J e n s J e n s e n fra Hollensted. Han var født den 30. November 1794 som Søn af Podemester Jens Laursen og Hustru, Anne Laursdatter fra Hollensted. Faderen havde i mange Aar været Podemester (Gartner) paa Kølskegaard og var egentlig fra Hallund. Da han i en forholdsvis sen Alder giftede sig, flyttede Ægteparret til Hollensted. Jens var det tredje af deres Børn. Han kom antagelig i Smedelære og kom derefter - som nævnt - i 1814 til København paa Veterinærskolen, hvorfra han i April 1817

KRISTEN KLASTRUP

fik Eksamen med 1. Karakter. Han nedsatte sig derefter i Hjørringegnen og boede nogle Aar i Vandsted i St. Hans Sogn. Først den 28. April 1830 blev han gift med Pigen Maren Jensdatter af Enggaard i V. Brønderslev Sogn, født den 10/11 1798 og Datter af Jens Andersen og Maren Olesdatter, Enggaarden. Dyr lægen boede paa dette Tidspunkt i Vandsted. Vielsen foregik i V. Brønderslev Kirke. Kort Tid efter Brylluppet og for Midler, han kom i Besiddelse af ved Giftermaalet, købte Dyr læge Jensen derefter Gaarden Sortheden. N. Harridslev, Vennebjerg Sogn. Den ligger ved Løkkensvejen ca. 6 Km. Vest for Hjørring. 16. April 1832 fik Ægteparret deres første Barn, Ane Tomine, j Kirke og boede da i Sortheden, hvor de senere levede al deres Tid. 26/8 1835 fik de en Søn, Jens Graven Jensen.

Dyr læge Jensen, Sortheden, var autoriseret af Amtet til Udførelse af offentlige Forretninger i Horns, Vennebjerg og Børglum Herreder. Han kaldtes derfor Amtsdyr læge.

I mange Aar var der ikke andre end de to Dyr læger i Amtet. I en Afhandling: -Hesteavlens nærværende Tilstand i Hjørring Arnt- skriver Brinck Seidelin:

-Sluttelig skal jeg anføre, at det er til Skade for Amtet, at uagtet det har to Hestelæger, dog Horns og Vennebjerg Herreders Landmænd har 3¹/₂ á 10 Mile og Østerhan Herred 4 til 7 Mile at rejse, før de kunne kalde nogen af dem ¹)

Den sydlige Del af Vendsyssel savnede ogsaa Dyr læge (og forøvrigt ogsaa Læge), idet der ingen var nærmere end Aalborg.s) Her boede da Dyr læge Ditlevsen og fra 1838 ogsaa Stockfleth.

1) Tidsskrift for Hesteavl 1831.

2) C. Christensen. Aalborg Amts Beskrivelse.

Dyrlæge Jensen, Sortheden, var, efter hvad der fortælles af Folk, der mirides ham, en kraftig Natur og af en noget robust Type. Han døde den 9. Januar 1863 68^{1/6} Aar gl. af Apopleksi og ligger begravet paa Vennebjerg Kirkegaard, hvor der endnu staar en Mindesten over ham.

I sine Velmagtsdage havde han Ry for at være en meget dygtig Dyrlæge, som Befolkningen havde Tillid til. Efter hans Død blev hans Enke, som nu lod sig kalde Graven i Stedet for Jensen, boende paa Sortheden, som bestyredes af Sønnen, indtil han i 1864 efter at være bleven gift med Andrea Nielsdatter fra Hvidevold i Jelstrup, selv fik Gaarden. Datteren Ane Tomine blev gift med Johannes Nielsen, Brohuset, St. Hans Sogn. Antagelig er der Efterkommere af disse Dyrlæge Jensens Børn paa Egnen endnu. Dyrlægens Enke, Maren Jensen Graven, døde 26. December 1881 i Sortheden af Alderdom, 83 Aar gl.

Manglen paa kyndig Dyrlægehjælp var i de to første Dyrlægers Tid særlig følelig i Vestvendsyssel. Den blev først afhjulpen i 1840, da Knud Christian Keller begyndte sin Virksomhed med Bopæl paa Rævkjærgaard efter i Oktober 1840 at have erholdt Veterinæreksamen med II K.) Han var født 17. April

Knud Christian Keller. 1818 i Thorning Sogn, Viborg Amt, og Søn af Selvejer gaardmand, Skolepatron og Sognefoged
1) Tcheruing : Fortegn. over danske Dyr!. 1852.

Johannes Keller og Hustru Maren Christensdatter. Faderen var stor Studehandler, der var jo stort Faarehold paa hans Egn, og Sønnen kom i Manufakturhandlerlære, men vilde hellere være Dyrlæge. Det fortælles, at han først blev det i 1850, og at han var 9 Aar om at naa det¹⁾: men det er ikke rigtigt. Faderen havde Raad til at betale Uddannelsen, som derfor fandt Sted uden offentlige Myndigheders Bistand. Rescr. af 26/10 1792 ophævedes i øvrigt i 1846. Keller boede i en Aarrække paa Rævkærgaard, giftede sig saa med Helvise Theresia Emilie Hansen, f. 1823, Datter af Kammerraad, Landmaaler H., Kjærsholm, Thorning Sogn, og købte en Gaard i Jonstrup i Saltum. Hans Broder Christian Frederik Keller (f. i Thorning 2/4 1822) blev ved Giftermaal med Propr. Hastrups Enke Ejer af Lundergaard i Jetsmark 10/8 1847 og solgte den i 1858, hvorefter han købte Kjettrupgaard i Ingstrup Sogn.

Dyrlæge Keller kom paa Grund af personlige Egenskaber og Familieforhold til at indtage en social Position, der laa over de fleste andre Dyrlægers i den Tid. Han tog stærkt Del i Landboforeningsarbejdet fra dets Begyndelse og var i Bestyrelsen for landøkonomisk Selskab for Hjørring Amt. Blandt Fagfæller var han anset og blev den første Formand for Jyllands Dyrlægeforening, oprettet i 1849 og stiftet ved Kellers Medvirken. I Hesteavl var han særlig interesseret og kyndig og besvarede i 1854 en af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab udsat Prisopgave (Fremstilling af Hesteavlens Tilstand i Danmark, ledsaget" af en kort Vejledning til den hensigtsmæssigste Behandling af Hestetillægget) med en Afhandling, som fik 1. Præmie blandt de ikke faa

1) Meddelt af Dyrlæge Dam, forhen Saltum.

indleverede og en meget rosende Omtale af Bedømmelseskomiteen, der fremhævede dens udmærkede Beviser paa praktisk Indsigt. Da der i 1853 skulde ansættes en ny Lektor i -Husdyrbrug- ved Veterinærskolen var Keller da ogsaa paa Tale, men Medicineren P r o s c h sejrede i Konkurrencen.

Keller var autoriseret af Amtet som Distriktsdyrlæge for off. Forretninger. I Tidens Løb blev han Branddirektør og døde som Udøver af disse Bestillinger den 8. Marts 1879 af Apopleksi, 60 Aar gl. Han boede da paa Vestruplund. som han var bleven Ejer af. Særlig velsitueret var Keller ikke. Han førte stort Hus og havde en Omgangskreds, der førte til, at hans Forbrug ikke helt stod i Forhold til hans Indkomster. Blandt hans Omgangsfæller fandtes naturligvis Egnens Proprietærer og Embedsmænd og tillige stod han i livlig Forbindelse med Mænd som Carl Ploug og Orla Lehmann. I Egnens Aviser og i Beretningerne om Landboforeningens Virksomhed i den paagældende Tid finder man ikke sjælden Kellers Person omtalt.

M i c h a e l H ø e b e r g var ikke eksamineret Dyr læge, men cand. pharm. Han havde i 4 Aar virket som Kandidat ved Veterinærskolen, og i Henhold til en Skrivelse fra denne af 26/8 1842 gav Hjørring Amt ham under 17/10 1842 Bevilling til al Dyr lægepraksis som konstitueret Distriktsdyrlæge med Ret til at udlevere Gifte. Han nedsatte sig derefter i Østvendssysel med Bopæl i Agersted, hvorfra han i 1847 flyttede til Hjørring, hvor han under Betegnelsen Dyr læge virkede som saadan til sin Død, der indtraf den 22/1 1866, da han var 52 Aar gl. Hans Enke boede i flere Aar derefter i Hjørring, men findes ikke blandt de døde i Byens Kirkebog. Ægteparret havde en Del Børn født i Hjørring. Man har fortalt mig,

at Høeberg var en lille tyk Mand, der ikke var bange for de stærke Draaber til personligt Brug. En Gang han aarelod en Hest paa Ganen, hvad den Gang brugtes, kom han til at gennemskære Pulaaren, saa at Hesten blødte sig ihjel.

Man maa med det anførte Forbehold betragte Høeberg som den første Dyr læge i Hjørring By, selv om han blandt de regulært uddannede Dyr læger betragtedes som Kvaksalver. Af saadanne var der ellers paa den Tid en hel Del.

Dyr lægestandens Historie i Hjørring Amt er ikke ældre, end at mange ældre Vendelboer har kendt, eller da hørt Tale om den fjerde (eller om man vil regne Høeberg med den femte) Dyr læge, der kom hertil. Det var Frederik Vilhelm Mørck, som var født paa Egensekloster i Mou Sogn den 19. Juli 1827 som Søn af Forpagter Christian M. og Hustru Frederikke Constance Schou. I Efteraaret 1849 fik han Dyr lægeeksamen (1. K.) var derefter med i Krigen 1849 som Dyr læge ved Kavalleridivisionen paa Als og i 1850 ved 4. Dragonreglment. Afsked som Militærdyr læge 1851. Tog derefter for at uddanne sig i praktisk Landbrug Plads som Forvalter paa Krogerup ved Helsingør, men giftede sig 8/11 1853 i København med J o h a n n e M a r i e C h r i s t i n e N i e l s e n (f. 17/5 1828 i København) og nedsatte sig derefter som Dyr læge i Skibsby ved Hjørring, hvor han købte Ulvkjærgaard. Senere opbyggede han paa Skibsby Hede Gaarden Vilhelmsminde, som han ogsaa var Ejer af, men senere afstod til sin Søn.

I Slutningen af Halvtredserne var Mørck meget optaget af at bekæmpe Faareskab, som da grasserede slemt i Klitsognene, af Egnens Folk gik under Navnet -Svæld- og ikke ansaas for smitsom. Professor T s c h e r n i n g, som i 1851 var bleven Danmarks

første Veterinærfysikus, undersøgte selv Forholdene paa Stedet, men overlod en hel Del af de derefter paabudte Foranstaltningers Iværksættelse til Mørck, som røgtede dette Hverv tilfredsstillende for Autoriteterne og af Tscherning i en Indberetning til Indenrigsministeriet fremhævedes særligt. Mørck førte Tilsyn med Klitfaarene fra Rubjerg til Tversted, og det varede i mange Aar. Klitboerne kan endnu fortælle om, hvorledes det gik til. Meget effektivt faar man efter deres Beretning at dømme ikke Indtryk af, at det har været. I Reglen skal Mørck ha ve siddet paa sin Vogn og set ud over de store Samlinger af Faar, der paa bestemte Dage dreves til hobe. Ædru var han vist undtagelsesvis, men Skabsygdommen ophørte jo da. Faarene blev vaskede med Arsenik, og Mørck har nok sørget for, at det blev gjort.

I sine Manddomsaar opfyldte Mørck de Krav, Landmændene i Nordvendsyssel stillede til deres Dyr læge. De var godt tilfreds med ham, og han blev meget beskæftiget. At han ofte var paavirket af Spiritus, bar de over med, mange mente, han var dygtigst i saadan Tilstand. Det fortælles ogsaa, at han saa, naar det gjaldt, kunde støtte sig til en Stolpe i Stalden og staa og svede stærkt. Paa kort Tid blev han da helt ædru og ordnede, hvad han skulde. Man havde intet imod, ja man syntes godt om, at han derefter blev siddende og hjalp de tilstedeværende med at drikke Kaffepunche, og naar der var fastlagt en Dagsrute for Kastrationer, var det en yndet Sport at holde Mørck fast ved et Drikkelag paa det første Sted, saa det næste og de følgende maatte vente paa ham forgæves. Han sagde selv, at det var de forbandede Vendelboer, der havde ødelagt ham.

Efterhaanden blev Mørck noget af en Sagnfigur i Egnen. Hans Praksisomraade har i marige Aar

kolossalt, og det var utroligt, hvad han kunde byde sig selv. Selv i den haardeste Vinterkulde kørte han milelange Ture uden Overtøj og uden Tæppe eller lignende. Endda kunde han blive holdende paa Vejen og falde i Søvn, indtil han endelig vaagnede op og fortsatte Turen f. Eks. helt op i de nordlige Sogne i Horns Herred. Et saadant Liv kan ingen dog i Længden holde til; det økonomiske Udbytte, Mørck fik af sin Praksis, stod paa ingen Maade i Forhold til hans Strabadser. Betalingen, han fik, var kun ringe, og efterhaanden kunde han heller ikke følge med i det ny, der kom frem indenfor hans Fag, selvom han erhvervede sig mange praktiske Erfaringer og havde et fornuftigt, praktisk Blik for mange Ting. Der kom ogsaa yngre og mere moderne Dyr læger til Egnen, navnlig blev R u d o l p h H a n s e n, som i Begyndelsen af Halvfjerserne nedsatte sig i Hjørring, og om hvem det ved hans Død blev sagt, at han var afholdt af alle, der kendte ham, en slem Konkurrent for Mørck, og der kom ogsaa unge dygtige Dyr læger rundt omkring i Oplandet. Det gik under disse Forhold tilbage for Mørck. Hans Hustru døde 10/9 1888, og han solgte saa sin ret store Gaard i Skibsbjerg og flyttede til Hjørring, hvor han levede i mange Aar og endte sine Dage den 20/4 1911 i en Alder af 83 Aar. Han boede da paa Kristiansminde. Omtrent paa samme Tid døde ogsaa Rud. Hansen (62 Aar gl.) og Dyr læge G a m m e l g a a r d i Hjørring. Sidstnævnte levede i Hjørring i en lang Række Aar, men beskæftigede sig' kun lidt med Dyr lægevirksomhed. I øvrigt havde N i e l s S t e e n M ø r u p, som var Søn af Godsforvalteren ved Birkelse og født paa Hjermitselevgaard i 1841, kort efter at have taget Dyr lægeeksamen i 1860 nedsat sig i Hjørring, hvorfra han dog snart flyttede til Odder, hvor han blev en meget kendt og anset Dyr læge.

Om Frederik Vilhelm Mørck maa det siges, at han i Virkeligheden var rigt udstyret fra Naturens Side, saavel hvad fysisk Konstitution som Begavelse angik. Han havde i Grunden været en smuk Mand med et fint intelligent Ansigt.

Da der endnu i Midten af forrige Aarhundrede var Mangel paa Dyr læger flere Steder i Landet, indstillede det i 1853 oprettede veterinære Sundhedsraad til Indenrigsministeriet, at der oprettedes fastlønnede. Dyr lægestillinger i de Egne, der manglede Dyr læger. I 1857 efterkom Ministeriet en fornyet Indstilling, og der ansattes Landet over en Række Distriktsdyrlæger, som lønnedes med 250 Kr. af Staten og ligesaa meget af Amtet, mod at de tog Bopæl paa nærmere fastsat Sted. Paa den Maade kom der 3 unge Dyr læger til Vendsyssel, nemlig to Københavnerne, C a r l J u l i u s H a n s e n til Fjerritslev og Camillo Alphonso Hoffmann til Hellum, der' nu, da Niels Jensen var død, manglede Dyr læge, samt endelig E m i l G e o r g A p o l l i n a r i s M ø r c k til Frederikshavn. Et Aar senere flyttede E. G. A. Mørck til Nørsgaard i Dorf og D i d e r i k J o h a n n e s F r i s e n b e r g F r i i s blev da 29/6 1858 efter Indstilling af det veterinære Sundhedsraad udnævnt af Indenrigsministeriet som Distriktsdyrlæge i Frederikshavn. Hoffmann blev udnævnt paa samme Maade og under samme Dato.

Mørck var altsaa den første af disse fire, der kom til disse Egne. Han var Broder til Frederik Vilhelm Mørck og født paa Egensekloster den 23/7 1829. Faderen havde først været Godsejer paa Lundsgaard i Fyen, men havde senere Egensekloster i Forpagtning. Han var 2 Gange gift og havde i 1. Ægteskab 3 Sønner. Af dem blev Chr. Dreyer M. (1809-1855) Apoteker, men senere Gaardejer i Try Udflyttere, hans

Enke boede senere i Lopholt. En anden, Julius Vilhelm M., blev Jurist og Ejer af St. Bouet ved Asaa, senere Branddirektør i Sæby (1815-1883 levede han). Den tredje var Polytekniker og ejede Hørsholm Klædefabrik i Nordsjælland. En Datter af dette Ægteskab var gift med Købmand Degner i Aalborg. I andet Ægteskab var der de to Sønner, som begge blev Dyr læger i Vendsyssel, og en Datter gift med Propr, Hald, Milbak ved Sulsted. Slægten Mørck blev saaledes almindelig kendt og udbredt i Vendsyssel. Det var ejendommelige Folk, og de to af dem, der blev Dyr læger, var det ikke mindst. E. G. A. Mørck søgte først anden Uddannelse, men blev 30/4 1850 optaget paa Veterinærskolen, hvorfra han allerede i Oktober 1852 fik Eksamen som Dyr læge med 1. Karakter. Han havde uddannet sig særlig i Kemi og blev i 1853, Lærer ved Næsgaard Agerbrugsskole, men overtog saa Halvbroderens Udflyttergaard i Try. Herfra flyttede han inden længe til Nørsgaard i Dorf, hvor han boede en halv Snes Aar, indtil han blev ked af Landbruget, som havde megen Modgang i disse Aar, og fik en Kreds af ansete Landmænd i Østvendsyssel til at danne Aktieselskabet Try Højskole, den ældste Højskole i Vendsyssel, hvis første Forstander Mørck da blev. Den begyndte under beskedne Forhold i 1873, og uden at der fra Aktieselskabets Side blev ydet effektiv økonomisk Støtte. Der var heller ikke i Egnen virkelig Forstaaelse af Højskolesagens Betydning, men det første Aar var der dog 25 Elever. De følgende Aar svandt Elevantallet ind til 15 og 10, og Mørck ønskede da ikke at fortsætte. Han beholdt dog en Del af Hovedbygningen og drev Dyr lægepraksis derfra, indtil han i 1880 købte det saakaldte Graverhus i Dronninglund, hvorfra han virkede som Dyr læge, indtil han

i 1907 flyttede til København. 14 Dage før sin Død flyttede han dog tilbage til Dronninglund, for, som han sagde, at dø der, hvad han da saa ogsaa gjorde ganske pludselig den 31/10 1913. Han var da Danmarks ældste Dyr læge og næsten 84 Aar gl.

Den 7. Januar 1861 var han bleven gift med *J e n s i n e A c t o n i a V i l h e l m i n e S p a r r e v o h n*, som var født 28/10 1837 i Hallund som Datter af Landinspektør S. Hun døde 13/12 1905. Der lever endnu i Egnen Efterkommere af dette Ægtepar.

Mørck havde mange Interesser. Allerede som ung Mand, da han boede i Dorf, tog han ivrigt Del i det begyndende politiske Røre og blev i 1868 valgt til Sæbykredsens Folketingsmand som Nationalliberal. Men 3 Aar efter faldt han for en af Egnens Gaardmænd. Ligesom Keller" i Saltum tog han ogsaa Del i det oplysende Landbrugsarbejde og blev, da Dronninglund Herreds Landboforening oprettedes, Sekretær i denne. Paa Højskolen havde han selv kun undervist i Landbrugsfag, Husdyrbrug, Kemi og Landmaaling, men holdt her ogsaa offentlige oplysende Foredrag. Som Taler skal han have været langsom og tungvindt uden særlig Evne til at fængsle Tilhørerne, som - det maa erkendes - dog ogsaa den Gang næsten alle savnede Evne til at følge med.

Som Dyr læge betegnes M. som ret dygtig, og hans Praksisomraade som ret betydeligt. Det blev næppe nær saa stort som Broderens. Medens E. G. A. Mørck boede paa Nørgaard skrev han (Tidssk. f. Vet. VII S. 108) en Meddelelse: -Tvende Tilfælde af besværlige Fødsler foraarsagede ved misdannede Fostre- (hos Hoppen). Heri omtaler han, at der før ham var tilkaldt en Kvaksalver (antagelig Peter Rasmussen Riberholt i Sæby), og det var vist ret almindeligt, at sligt skete, saaledes at Tilfældene var haabløse, naar Dyr lægen tilkaldtes.

Ligesom det om hans Højskolevirksomhed er sagt,') at den var grundlæggende og udført med Flid og Omhu, saaledes kan det samme siges om hans Dyr lægevirksomhed. I 1902 holdt han da ogsaa Halvtredsarsjubilaum som Dyr læge under almindelig Opmærksomhed. Som Dyr læge spandt han dog ikke Silke, og naar han naaede at blive ret velhavende, skyldtes det mest det for ham heldige Forhold, at Dronninglund Stationsby for en stor Del byggedes op paa hans Ejendom, saa at han fik betydelige Indtægter ved Salg af Grunde.

Den 29/6 1858 blev Diderik Johannes Frisenberg Priis som nævnt Distriktdyr læge i Frederikshavn. Han var født i Daubjerg Præstegaard. Fjends Herred, den 29. December 1814 som Søn af Sognepræsten dersteds. Det var oprindelig Meningen, at han skulde gaa Universitetsvejen. I 1835 blev han Student og senere cand. phil., men det endte med, at han den 1. November 1846, altsaa i en Alder af 32 Aar, blev indskrevet ved Veterinærskolen. Herfra fik han først Eksamen (1. K.) i April 1851. Han blev derefter Kandidat (klinisk Assistent) ved Veterinærskolen, indtil han den 1/11 1852 blev Lærer ved den højere Skole for Ringkøbing Amt i Staby, hvor han blev, til han kom til Frederikshavn. Man kan betragte ham som den første Dyr læge i Frederikshavn, og som saadan virkede han i en Menneskealder uden at udøve nogen særlig omfattende Virksomhed, men dog fyldende sin Plads paa respektabel Maade. Han døde 30. Maj 1888 af et Hjerteslag, medens han var i Færd med at kastrere en Plag paa Gaarden Haandbæk i Flade Sogn.

- 1) P. Christensen: Try Folkehøjskole 1873-1923. Se ogsaa Try Højskoles Aarsskrift 1933 (med Billede af Mørck og Hustru) samt Maanedsskrift for Dyr læger 25. Bd., S. 431 (Nekrolog).

Camillo Alfonso Hoffmann, der i 1858 ansattes som Distriktsdyrlæge i Hellum, var født i København den 2. November 1832. Han begyndte paa Veterinærskolen 2. Maj 1850 og fik Eksamen i April 1853 med 1. K. I 1859 fik han Tilladelse til at bo i Jerslev i Stedet for Hellum. Senere flyttede han til Sterup, hvor han levede til sin Død, der indtraf i 1909 i hans Alders 78. Aar. Han var en stille Mand, der aldrig fik nogen særlig stor Virkekreds.

Blandt Dyrlæger er han særlig bekendt for sin Lyst til at gaa i Praksis. Han var en forbavsende hurtig Fodgænger, og han gik lige mod Maalet tværs over alt. Tilbud om at yde ham Kørsel afslog han som oftest med, at han ikke havde Tid. I Reglen kom han virkelig ogsaa først. De unge Mennesker, der hentede ham, maatte smaaløbe for at følge ham. En anden Ejendommelighed ved Hoffmann var, at han var næsten sygeligt proper. Han vaskede saaledes sine Hænder i 8-10 Hold Vand, naar han havde berørt syge Dyr. En noget overdreven Frygt for Infektion havde givet ham denne Vane. Et andet Udtryk for hans Grundighed gav sig til Kende, naar han skulde anordne en Behandling. Naar han konsulteredes hjemme, sluttede han gjerne med at sige: -Kan han saa huske det, til han kommer hjem? - Nej, saagu' kan han vel ej! Lad mig derfor hellere gentage-, Det var hans Vane at tiltale Folk med han.

Hans Grundighed, en Karakterejendommelighed, ytrede sig ogsaa derved, at han ikke let kunde glemme en Fornærmelse, men til Gengæld ogsaa huskede en ydet Tjeneste. Mange kappedes om at gøre ham Tjenester. Det kunde føre til gratis Dyrlægehjælp i Fremtiden.

Han var blandt sit Klientel anset for at være dygtig til indvendige Sygdomme, og han var det nok

ogsaa i Virkeligheden. Kirurgiske Lidelser holdt han imidlertid ikke af at behandle. Han kunde ikke lide at bruge Kniv og befattede sig det mindst mulige med Operationer.

Ingen af de gamle Dyrlæger, der er omtalt, fik en Uddannelse, der kommer den nær, som Nutidens faar. De maatte fra Bunden af oplære Folk til at gøre Brug af deres Hjælp. Ingen af dem kunde heller fra Begyndelsen af leve af Dyrlægepraksis uden at have Landbrug eller andet, saasom fast Løn af det offentlige ved Siden af. Nævnes kan det ogsaa, at mindst fem af de otte Dyrlæger, her er omtalt, døde pludseligt og af Apopleksi eller Hjerteslag ..

Siden den første Plov sattes i Vendsyssels Jord, er der pløjet mange Furer. Mange vendtes ved Hjælp af Plovøksne og Træpløve, mange ogsaa med Heste og Hjulpløve. I Aarhundreder var Trækdyrene omtrent af samme ringe Kvalitet. Men der kom en Tid, da det begyndte at gaa fremad. Bonden fik bedre Redskaber, men navnlig fik han bedre Husdyr. Det er for sidstnævnte Forholds Vedkommende værd at lægge Mærke til, at denne Fremgangsperiode begyndte omtrent samtidig med, at Bønderne fik Adgang til at raadføre sig med (saa vidt Tiden tillod) videnskabeligt uddannede Dyrlæger.

Det er ingen Tilfældighed.

